

Open your mind. LUT.
Lappeenranta University of Technology

Kauppätieteellinen tiedekunta

Talouden ja yritys juridiikan laitos

Yritys juridiikka

TEKIJÄNOIKEUSLAIN SÄÄNNÖKSET ULKOISESSA TIEDOTTAMISESSA

Case: viranomaisorganisaatio

COPYRIGHT ACT IN EXTERNAL COMMUNICATION

Case: the organization of public authority

Kandidaatintutkielma

5.1.2012

Tuija Sinkkonen

Ohjaajat: Heidi Olander, Helena Sjögrén, Pasi Tuominen

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen aihe ja tausta	1
1.2	Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma	5
1.3	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja rajaukset	6
1.4	Aikaisemmat tutkimukset	7
1.5	Tutkimusmetodologia	8
1.6	Tutkimuksen rakenne	9
2	ULKOISEEN TIEDOTTAMISEEN LIITTYVÄT TEKIJÄNOIKEUSLAIN SÄÄDÖKSET	10
2.1	Teos ja tekijä	10
2.2	Taloudelliset oikeudet	11
2.3	Moraaliset oikeudet	12
2.4	Lähioikeudet: sitaatti- ja valokuvaajan oikeudet, julkiset lausumat	13
2.5	Muita säännöksiä	14
3	CASE VIRANOMAISORGANISAATIO	16
3.1	Tutkimusaineisto, menetelmät ja analysointi	16
3.2	Tutkimuksen luotettavuus	18
3.3	Vastaukset kyselylomakkeen ensimmäiseen kysymykseen tekijänoikeuslain säädösten keskeisyydestä ja tärkeydestä	19
3.4	Vastaukset kyselylomakkeen toiseen kysymykseen	24
3.5	Tekijänoikeuslain huomioiminen työssä ja säännösten noudattaminen	25
3.6	Henkilökohtaisessa haastattelussa esiin tulleita asioita	26
4	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET SEKÄ TUTKIMUSAIHEET TULEVAISUUDESSA	29
4.1	Yhteenveto	29
4.2	Johtopäätökset	32
4.3	Tutkimusaiheita tulevaisuudessa	33
5	LÄHTEET	34
6	TAULUKKOLUETTELO	38
7	LIITTEET	38

KÄYTETYT LYHENTEET

Direktiivi, 2001/29	tietoyhteiskuntadirektiivi 2001/29/EY
PL, 731/1999	Suomen perustuslaki 731/1999
TekijäL., 404/1961	tekijänoikeuslaki 404/1961
TekijäA., 574/1995	tekijänoikeusasetus 574/1995
HE, 28/2004	hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta HE 28/2004 vp.
KM 2002:5	Tekijänoikeustoimikunnan mietintö. Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa
Lakiviran., 621/1995	laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1995
HetiL., 523/1999	henkilötietolaki 523/1999
KonkL., 120/2004	konkurssilaki 20.2.2004/120
KKO	korkein oikeus
TN	tekijänoikeusneuvosto
RL,39/1889	rikoslaki 19.12.1889/39

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa lähestyn viestintää lainsäädännön kautta, ja tutkin tekijänoikeuslain 404/1961 (TekijäL., 404/1961) merkitystä viranomaisorganisaation ulkoisessa tiedottamisessa. Tiedottaminen on tärkeä keino, kun organisaatio viestii toiminnasta suurelle yleisölle. Organisaation toimintaedellytykset riippuvat siitä, miten tarpeellisenä sen toimintaa pidetään yhteiskunnassa. Jos olemassaolon edellytykset katoavat, organisaation on mahdotonta toimia. Kyse on organisaation elämästä ja kuolemasta, ja elämänlankaa ylläpidetään mm. ulkoisella tiedottamisella.

Jotta ulkoinen tiedottaminen onnistuu, organisaatio tarvitsee ammattitaitoisia viestijöitä. Kilpailu lehtien palstamillimetreistä on kovaa, ja tiedotteen on ylitettävä uutiskynnyksen, ennen kuin se julkaistaan. Ei riitä, että tiedottaja osaa kirjoittaa rakenteellisesti oikeaoppisen tiedotteen, vaan hänen tulee tuntea myös viestintään liittyvä lainsäädäntö. Virhe tiedottamisessa mustaa organisaation imagoa ja nakertaa luottamusta, josta jää pitkäaikainen muistijälki. Viestinnässä lainsäädännön tunteminen on tärkeää ja sen merkitys vain kasvaa, joten myös tiedottajilta vaaditaan yhä parempaa ammattillista osaamista.

1.1 Tutkimuksen aihe ja tausta

Ulkoinen tiedottaminen on keino toteuttaa viestinnän periaatteita, luoda imagoa ja lunastaa organisaation olemassaolon oikeutus yhteiskunnassa. Viestintää määrittelevät monet lait, kuten laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, joka velvoittaa viranomaisia tuottamaan sekä jakamaan tietoa (Lakiviran., 621/1995:5:20) ja tekijänoikeuslaki (TekijäL., 404/1961). Tämän tutkimuksen aiheena ovat tekijänoikeuslain säädökset viranomaisorganisaation ulkoisessa tiedottamisessa. Jotta organisaatio saavuttaa sille asetetut tavoitteet ja voi onnistua ulkoisessa tiedottamisessa, tarvitaan työhön viestinnän ammattilaisia, joilla on monipuolinen tieto ja taito viestinnästä. Seuraavaksi määrittelen viestintää tämän tutkimuksen kannalta, jossa otan esille viestinnän sääntelyä ja tiedottamiseen liittyviä käsitteitä.

Viestinnän tärkeitä periaatteita ovat sananvapaus, julkisuus ja yksilön suoja. Sananvapaus turvataan Suomen perustuslaissa 731/1999 (PL, 731/1999:2:12), jonka mukaan jokaisella on oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä siten, ettei niitä ennakolta estetä. Yksilön suoja perustuu henkilötietolakiin 523/1999 (HetiL., 523/1999) ja perustuslakiin, jonka mukaan jokaisella on oikeus yksityiselämään, kunniaan ja kotirauhaan (PL, 731/1999:2:10). Henkilötietolain (HetiL., 523/1999:1:1) tarkoituksena on toteuttaa hyvää yksityisyyden suojaa tietojen käsittelyssä. Viestinnän julkisuusperiaate tulee laista viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1995 (Lakiviran., 621/1995:1:1), jonka mukaan jokaisella on oikeus saada julkisesta asiakirjasta tietoa, ellei asiaan kohdistu rajoituksia. Kullaa et al. (2002) myös toteaa, että oikeudellista sääntelyä tarvitaan, kun asiaa ei voida ohjeistaa tapakulttuurin tai itsesääntelyn kautta. Viestintää säännellään myös tapakulttuurin ja eettisen itsesääntelyn avulla kuten journalistin ohjeilla, joita tulkitsee julkisen sanan neuvosto. Tämän lisäksi organisaatioilla on useimmiten oma viestintästrategia, joka määrittelee viestinnän tavoitteet, kuinka sitä tehdään ja mitä kanavia käytetään.

Viestintä pohjautuu sanasta *communicare*, joka tarkoittaa tehdä yhdessä. Tässä viestinnällä tarkoitetaan Wiion (1994) mukaista inhimillistä viestintää, tietojen vaihtamista ihmisten välillä, jossa myös voi olla välineitä. Viestintätapahtuma kuvataan usein siten, että siinä lähettäjä välittää haluamansa sanoman jotakin kanavaa pitkin vastaanottajalle, joka ymmärtää sanoman sisäisten ja ulkoisten häiriötekijöiden muuttamana. Todellisuudessa viestintä on monimutkainen tapahtuma, johon vaikuttavat erilaiset tekijät. Wiio (1994) tuo esiin viestintään vaikuttavia tekijöitä kuten viestinnän virikkeet ja taustatekijät, jotka vaikuttavat sanomaan, viestinnän edellytyksiin ja häiriöihin lähettäjän ja vastaanottajan osalta. Viestinnän kanavaan vaikuttavat ulkoiset häiriötekijät ja myös palaute, joka lähtee vastaanottajalta lähettäjälle.

Tänä päivänä viranomaiset hyödyntävät yhä enemmän sähköisiä viestintäkanavia tiedottamisessa ja palveluiden tuottamisessa. Kullaan et al. (2002) mukaan viranomaispalvelujen siirtyminen verkkoon asettaa vaatimuksia ja haasteita tietosuojalle. Yksityisyyden suoja saattaa heiketä ja lopulta kadota sähköisen hallinnon myötä. Syinä pidetään mm. lainsäädännön tulkinnanvaraisuutta, ihmisten tietämättömyyttä

oikeuksista, hallinnon monimutkaisuutta ja tietoteknisiä puutteita. Viime aikoina onkin uutisoitu mediassa useita tapauksia, kun henkilötietoja on vuotanut Internetiin.

Wiion (2009) viestinnän ensimmäisen laki viestintä yleensä epäonnistuu, paitsi satumalta+ kuvaa sitä, että viestinnässä edellinen tilanne vaikuttaa seuraavaan tilanteeseen. Se kiteyttää inhimillisen viestinnän, joka ei ole lineaarista ja sitä on vaikea ennustaa. Huotari et al. (2005) kirjoittaa vuorovaikutusprosessista, jossa kuvataan inhimillisen viestinnän tunnusomaisia piirteitä. Siinä viestijät välittävät verbaalisia ja ei-verbaalisia merkkijärjestelmiä käyttäen viestejä, joita tulkitaan ja joihin reagoidaan. Reagointi eli palaute on tapa tulkita toisten suhtautumista viesteihin, millaisia tunteuksia ne herättävät sekä kontrolloida viestintää.

Åberg (1986, 19) määrittelee viestinnän sanomien siirtoprosessiksi viestintäkanavia käyttäen ihmisten tai teknillisten järjestelmien välillä. Åbergin (1992) tulosviestinnän mallissa, pizza-mallissa, viestintä jaetaan neljään osaa: myynnin ja tuotannon tukemiseen, profilointiin, kiinnittämiseen ja informointiin. Nämä neljä kokonaisuutta jakaantuvat pienempiin osiin. Informointiin kuuluvat sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen ja näiden luotaus sekä ulkoiseen tiedottamiseen kuuluva yhteistoiminta. Åbergin (1992) mukaan ulkoisessa tiedottamisessa painottuu työyhteisön uutisten välitys, joka on välitettyä viestintää, jossa vastaanottajan ja työyhteisön välissä on uutistoimittaja. Kun tiedottaja laatii ulkoista tiedotetta, hän joutuu kirjoittamaan sen kahdelle kohderyhmälle: uutistoimittajalle ja varsinaiselle vastaanottajalle.

Organisaatiot tarvitsevat ulkoista viestintää, koska niiden toiminnan edellytykset määräytyvät siitä, kuinka hyödyllisenä suuri yleisö organisaatiota pitää (Juholin, 2011). Siukosaaren (1999) mukaan tiedottaminen on yhteisöviestinnän keino rakentaa yhteisökuvaa ja varmistaa tuki yhteisön päivittäiselle ja pitkäjänteiselle toiminnalle. Åberg (1997) kirjoittaa organisaation eloonjäämisopista, joka edellyttää proaktiivista toimintaa, jolla vastataan ympäristön haasteisiin. Bernsteinin (1984, 125) mukaan organisaation imago on vuorovaikutuksen tulos, jonka ihmiset ovat saneet yrityksestä kokemuksien, vaikutelmien, uskomusten, tunteiden ja tiedon pohjalta.

Juholin (2011) toteaa, että organisaation hyvä maine on kuin magneetti, joka vetää puoleensa resursseja ja vahvistaa menestymistä.

Jotta organisaatio kykenee hoitamaan tiedottamista ja löytämään ratkaisut ongelmiin, tarvitsee se ammattitaitoisia viestijöitä. Viestinnän yhtenä haasteena 2000-luvulla on ammattilaisilta vaadittava yhä korkeampi osaaminen (Juholin, 2011, 34). Åberg (1997, 208. 209) ottaa esiin, miten viestintä on järjestetty organisaatioissa. Hänen mukaansa ota-työnä tehtävä viestintä osoittaa, ettei viestintää arvosteta. Åberg toteaa, että viestintä edellyttää erityisosaamista ja se pitää nähdä johtamisen voimavarana (Åberg, 1998 143-145. In:Kivikuru et al. toim.). Myös Viitala (2006) kirjoittaa viestinnästä strategisen johtamisen työvälineenä ja korostaa viestintää keinona edistää osaamista. Hän tuo esiin yksilön roolia oppimisessa ja korostaa sitä, että yksilö vaikuttaa paljon siihen, miten yritys kehittyy. Viitalan mukaan yksi vaihtoehto on kehittää oppimista työssä, joka on usein taloudellisempi ja tehokkaampi tapa kuin järjestetty koulutus.

Siukosaaren (1999) mukaan tiedottajan osaamistasoja voidaan luokitella eri tavoin. Tekninen osaaminen on käytännön ammattitaitoa ja perustietojen hallintaa. Taktinen osaaminen on esimiestason osaamista, joka vaatii perusteellisia tietoja yhteisöviestinnän eri osa-alueista. Strateginen osaaminen edellyttää syvällistä asiantuntemusta yhteisöviestinnästä ja sen mahdollisuuksista sekä ongelmista. Juholin (2011) tuo esiin ProComin, viestinnän ammattilaisten järjestön, menetelmän tiedottajan osaamistasoista seuraavasti: Tekninen taso on ennustettavien tehtävien tekemistä ammattilaisen ohjauksessa tai avustuksella. Toinen taso on viestinnän itsenäistä suunnittelua ja toteutusta eri osa-alueilla ja projektien vetämistä. Kolmas taso on viestinnän strategista suunnittelua ja johtamista, joka nivoutuu koko yhteisön strategiseen johtamiseen. Åberg (2000) luokittelee asiaa viestintäjohtajan tehtävien kautta, josta voidaan tarkastella tiedottajan vastuualuetta.

Tiedottajien ammattitaidolla on tärkeä merkitys ulkoisen viestinnän onnistumisessa. Kupin et al. (2008) mukaan organisaation menestyminen perustuu suurelta osin ai-

neettomaan pääomaan, jota ovat mm. henkilöstön osaaminen ja immateriaalioikeus sekä taitoon käyttää aineetonta pääomaa. Haarmannin (2006) mukaan immateriaalioikeuksien merkitys kasvaa taloudessa. Tekijänoikeus rakentuu yksinoikeuden periaatteelle, ja se on varallisuus oikeutta, jonka suuruus määräytyy markkinoilla. Vuonna 1997 Suomessa tekijänoikeusteollisuuden osuus bruttokansantuotteesta oli 4,13 %. Eniten kasvoivat tietokoneohjelmistojen ja tietokantojen tuotanto.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimusongelma

Media saa yhteisöiltä joka päivä paljon tiedotteita ja se joutuu tekemään valintaa uutisoitavista aiheista. Jotta organisaatio saa viestinsä julkaistuksi, vaatii se tiedottajalta monipuolista ammattitaitoa. Tiedote pitää laatia oikeaoppisesti ja tiedottajan on tunnettava viestintään liittyvä lainsäädäntö, josta tekijänoikeuslain säädäntö on yksi osa-alue. Tiedottajan on tunnettava esimerkiksi linkittämiseen, sitaattien käyttöön ja valokuviiin liittyvät säännöt. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää viranomaisorganisaation ulkoisessa tiedottamisessa tarvittavat tekijänoikeuslain säädökset ja niiden tärkeys. Tavoitteena on parantaa tiedottajien kykyä tehdä työtä ja vastata tämän päivän tiedottamishaasteisiin yhä nopeatempoisemmassa viestinnässä, sillä myös organisaatioiden tuottamat uutiset vanhenevat nopeasti. Tutkimuksessa haetaan vastausta kysymyksiin:

- Mitkä ovat keskeiset tekijänoikeuslain säädökset viranomaisorganisaation ulkoisessa tiedottamisessa ja kuinka tärkeitä ne ovat?

1.3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja rajaukset

Tiedottamista raamittavat monet lait, joista tekijänoikeuslaki pohjautuu Bernin sopimukseen, jonka periaatteina ovat kansallinen kohtelu ja vähimmäissuoja. Suomi on liittynyt tähän sopimukseen 1928. Yleismaailmallinen tekijänoikeuslaki, maailmankonventio, rakentuu Bernin sopimuksen periaatteille, ja se luotiin 1952. Tähän sopimukseen Suomi liittyi 1963. Muita tekijänoikeuteen liittyviä yleissopimuksia ovat Rooman sopimus 1961, yleissopimus äänitteiden valmistajien suojaamiseksi 1971 ja satelliittilähetyksiä suojaava Brysselin sopimus 1974, johon Suomi ei ole liittynyt. Suomi hyväksyi tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY (Direktiivi, 29/2001) implementoinnin yhteydessä WIPO:n tekijänoikeussopimuksen ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen. (Haarmann 2006)

Haarmannin (2006) mukaan Suomen ensimmäinen tekijänoikeusnormisto sisältyy 1829 painoasetukseen. Voimassa oleva kansallinen tekijänoikeuslaki (TekijäL, 404/1961) on vuodelta 1961 ja tekijänoikeusasetus (TekijäA., 574/1995) on vuodelta 1995. Lainsäädännölliseen viitekehykseen kuuluvat myös kaikki hallituksen esitykset tekijänoikeuslain muuttamiseksi, joista hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta HE 28/2004 vp. (HE, 28/2004) liittyy tekijänoikeuslain muutoksiin tietoyhteiskuntadirektiivin pohjalta. Tekijänoikeusneuvoston (TN) tehtävä on avustaa opetusministeriötä ja antaa lausuntoja lain tulkinnasta. Julkisen sanan neuvoston toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja itse sääntelyyn. Se käsittelee viestintään liittyviä kanteluja ja antaa niistä lausuntoja. Julkisen sanan neuvosto hyväksyy journalistin ohjeet, joista viimeisimmät ovat vuodelta 2011. Tässä tutkimuksessa ulkoisessa tiedottamisessa tarvittavia tekijänoikeuslainsäädöksiä käsitellään kansallisen tekijänoikeuslainsäädännön pohjalta ja vain niiden säädösten osalta, jotka nousivat tutkimuksessa esiin. Muiden tekijöiden kuten koulutuksen, työkokemuksen ja toimenkuvan vaikutusta ei huomioida.

1.4 Aikaisemmat tutkimukset

Tekijänoikeudesta ja viestinnästä on useita tutkimuksia. Aikaisempien tutkimusten osalta käsitellään vain tekijänoikeutta. Seuraavaksi esittelen kolme tutkimusta, joiden aiheet ja tulokset liittyvät myös tähän tutkimukseen.

Tekijänoikeudesta ja sen tarpeellisuudesta keskustellaan paljon. Jotkut puoltavat ja jotkut ovat sitä mieltä, ettei tekijänoikeutta enää tarvita. Kempainen (2006) puolustaa tekijänoikeutta, vaikka katsoo, että itse järjestelmä on huono, mutta ydin on hyvä. Tekijänoikeus kuuluu omistusoikeuden lähioikeuksiin ja on tarpeellinen. Hän lähestyy lainsäädännön keskeisiä termejä niiden yleismerkitysten ja lain tarkoittamien merkitysten avulla. Esimerkiksi tietotekniikan ammattilaiselle sana tietokanta merkitsee eri asiaa, mitä sillä tarkoitetaan tekijänoikeuslaissa. Tietokanta tarkoittaa tietojenkäsittelyssä elektronista arkistoa, jossa kentissä olevat tiedot muodostavat tietueen. Tekijänoikeuslaissa puhutaan tietokannoista, jossa tietokantojen osalta laissa on suojattu tieto, ei tapa, jolla se on järjestetty. Luettelosuojaa tai tietokantasuojaa saavat luettelot, taulukot, ohjelma tai työ, jossa on paljon tietoa ja tietokanta voi olla myös painettu tai käsinkirjoitettu tuote.

Kempainen (2006) käsittelee sanoja teos, teoskappale ja tekijä niiden historian kautta. Pohjoismaissa ja Saksassa sanat erotetaan siten, että teos on abstraktio ja teoskappale on konkreettisesti havaittava esine, josta teos ilmenee. Laissa puhutaan tekijän oikeudesta valmistaa kappaleita. Sitä pidettäneen arvokkaampana kuin, jos käytäisiin määritelmää kopiointi. Tekijällä on oikeus määrätä kappaleesta muuttamattomana tai muutettuna, jossa korostuu lain kielto-oikeus. Kempaisen kielto-sääntö, teoksen ja tekijän suhde, on seuraava: $y = f(x)$, jossa tekijänä on henkilö, joka on luonnut itsenäisen ja omaperäisen teoksen. Tekijää ja teosta ei voida tunnistaa samanaikaisesti toisistaan riippumatta.

Vilanka (2006) tarkastelee linkittämisen säätelystä tekijänoikeuden keinoin verkkojulkaisijan ja linkittäjän näkökulmasta, välitön ja välillinen toimija. Hän kirjoittaa siitä, ettei hallituksen esitys (HE, 28/2004) anna selkeää vastausta linkittämiseen liittyviin kysymyksiin. Hän myös toteaa, että on epäselvää, soveltuuko tekijänoikeuslainsäädäntö linkittämiseen. Tietoverkkojen toiminta edellyttää linkkejä ja jos niiden käyttö olisi lainvastaista, ei koko world wide web (www) . verkko toimisi. Linkkien käyttö on pääsääntöisesti luvallista tekijänoikeustoimikunnan mietinnön tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa (KM, 2002:5) mukaan. Vilanka (2006) pohtii välittömän ja välillisen tiedon tuottajan kautta linkittämiseen liittyviä kysymyksiä ja ongelmia eri tilanteissa mm., jos linkittäminen lisensoitaisiin.

Markku Löytösen (2003) tutkimus käynnistyi kysymyksestä, miten kartassa olevaa informaatiota saa käyttää uuden kartan valmistuksessa. Tekijänoikeuslain mukaan kartta on teos, jossa suojaa saa muoto, ei tieto. Karttaa sellaisenaan ei saa monistaa ja saattaa yleisön saataville, mutta kartan tietojen perusteella voi piirtää uuden kartan lupaa kysymättä. Jos alkuperäinen kartta on piirretty tietokoneella käyttäen numeerista tietoa, vaatii numeromuotoisen aineiston käyttö aina tekijän luvan. Rajoitukset ovat luonnollisia, sillä asiaan liittyy taloudellinen puoli. Karttoja myyvät yleensä organisaatiot, jotka saavat siitä tuloja. Hän kirjoittaa siitä, että lähes kaikki ovat rikkoneet tekijänoikeutta, jos teoksia on muokattu toiseen muotoon ilman tekijän lupaa. Esimerkiksi paperisen kuvan skannaus luvatta on kiellettyä, koska skannaaminen on teoksen muuttamista toiseen muotoon.

1.5 Tutkimusmetodologia

Tutkimusmetodologiaksi on valittu laadullinen tutkimus, koska lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi et al. 2005, 152). Myös Eskolan et al. (2008, 61) mukaan laadullinen tutkimus pyrkii kuvaamaan asiaa ja ymmärtämään sitä tai löytämään ilmiölle teoreettisen tulkinnan. Hirsjärven et al. (2005, 152) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijakaan ei voi irtautua arvolähtökohdista, sillä ne vaikuttavat siihen, miten myös tutkija tulkitsee ilmiöitä, joten tutkimuksen pyrkimyksenä on tuoda

esiin tosiasiat. Tässä tutkimuksessa on selvitetty työhön liittyviä asioita, joita ei voi tutkia kokeena eikä ottaa huomioon kaikkia vaikuttavia tekijöitä. Tiedonhankintastrategiana on tapaustutkimus, koska tutkimuksen lähtökohta on toiminnallinen ja raportointi on mahdollista tehdä kansantajuisesti (Metsämuuronen 2006). Hirsjärvi et al. (2005, 175) kirjoittaa siitä, että tiedon keruussa tulee pyrkiä ekonomiseen ja tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun: jokaisen ongelman ratkaisemiseksi ei tarvitse kerätä itse aineistoa alusta alkaen + Siksi myös tutkimuksessa osa aineistoista koostuu oikeustapauksista. Eskola et al. (2008, 117. 118) korostaa sitä, että ennen kuin hankkii uutta tietoa, on syytä selvittää, olisiko tutkimusongelma selvitettävissä muulla tavalla ja näin käyttää resurssit tulkinnalliseen työhön.

Hirsjärven et al. (2005, 155) mukaan laadullisen tutkimuksen tyypillisinä piirteinä ovat mm. tiedonkeruu ihmisiltä, jolloin tutkittavien näkemykset pääsevät esiin. Tutkimuksessa juuri tiedottajien käsityksillä on merkittävä osa. Alasuutari (2007, 83) toteaa, että teoreettinen viitekehys määrittää aineiston keräämistä ja analyysin tekemistä. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu lainsäädännöstä, joten on myös luontevaa käyttää empiriana oikeustapauksia.

1.6 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu teoreettisesta ja empirisesta osasta, joita käsittelen seuraavissa luvuissa. Johdanto-osan jälkeen toisessa luvussa käsittelen ulkoiseen tiedottamiseen liittyviä tekijänoikeuslain säädöksiä viitekehysten avulla. Kolmas luku käsittää kysely- ja haastattelututkimuksen tulokset, jossa empiriana käytetään myös oikeustapauksia. Tässä luvussa tuon esiin tutkimuksen aineiston hankinnan, menetelmät, analysoinnin ja luotettavuuden. Neljännessä luvussa ovat tutkimuksen yhteenveto, johtopäätökset sekä mahdollisia tutkimusaiheita tulevaisuudessa.

2 ULKOISEEN TIEDOTTAMISEEN LIITTYVÄT TEKIJÄNOIKEUSLAIN SÄÄDÖKSET

Seuraavassa tuon esiin ulkoiseen tiedottamiseen liittyvät tekijänoikeuslain säännöt lainsäädännöllisessä viitekehysessä. Säädökset käsittelen siten, että ensin on teokseen ja tekijään liittyvä viitekehys. Toisena kohtana ovat taloudelliset oikeudet ja kolmantena moraalisten oikeuksien viitekehys. Tämän jälkeen käsittelen lähioikeuksien ja viimeiseksi muiden säädösten viitekehukset.

2.1 Teos ja tekijä

Haarmannin (2005) mukaan mikä tahansa kirjallinen tai taiteellinen teos ei saa tekijänoikeussuojaa, vaan teoksen on ylitettävä teoskynnys ja oikeus teokseen kuuluu sille, joka on luonnut kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Teoksen on ilmennettävä tekijänsä henkisen työn tuotetta, oltava omaperäinen ja itsenäinen. Lain (TekijäL., 404/1961:1:1) mukaan teos voi olla esimerkiksi kaunokirjallinen tai suullinen esitys, elokuva, valokuva tai kartta. Haarmann (2005) toteaa, että tekijänoikeus ei suojaa ideaa ja aihetta, vaan sen ilmenemismuotoa, ja suojaa voi saada vaikkapa runo tai iskulause. Eeva Joenpellon kirjan nimi *Neito kulkee vetten päällä* saa suojaa teoksena, sillä se on itsenäinen ja omaperäinen. Myöskään tekijä ei voi olla kuka tahansa, vaan tekijänoikeuden voi saada vain luonnollinen henkilö.

Lain (TekijäL., 404/1961:l:4,5,6,7) mukaan myös käännöksen, muunnelman, kokooma- ja yhdistelmäteoksen tekijä ja tekijät sekä tekijä, joka on saattanut teoksen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, saavat tekijänsuojaa omaan teokseensa, mutta se ei tuo oikeutta määrätä alkuperäisestä teoksesta. Jos teosta vapaasti muuttaen on aikaan saatu uusi ja itsenäinen teos, saa tekijä suojaa eikä hänen oikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäiseen teokseen. Tekijänä pidetään sitä luonnollista henkilöä, jonka nimi, salanimi tai nimimerkki on teoksessa tai jonka nimi, salanimi tai nimimerkki ilmoitetaan tekijäksi, kun teos saatetaan yleisön saataviin. Tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen kuuluu työnantajalle, jos työ- tai virkasuhteessa on työ-

tehtäviä tehtäessä luoto tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos (TekijäL., 404/1961:3:40b).

2.2 Taloudelliset oikeudet

Taloudellisilla oikeuksilla on tekijälle tärkeä merkitys, sillä lain (TekijäL. 404/1961:1:2) mukaan hänellä on yksinoikeus päättää teoksen valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataviin muutettuna tai muuttamattomana, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taiteenlajissa tai toista tekotapaa käyttäen tietyin rajoituksin. Lain mukaan kappale voidaan valmistaa osittain tai kokonaan, pysyvästi tai tilapäisesti, suoraan tai välillisesti, miten ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Valmistaminen käsittää kaikenlaisen valmistamisen myös hyvin lyhytaikaisen esimerkiksi tietojen tallentamisen tietokoneen työmuistiin, joten kappaleen valmistamista on pidettävä laajana oikeutena. Teos voidaan saattaa yleisön saataviin neljällä tavalla: Se välitetään johtimitse tai johtimitta tai se esitetään julkisesti jossakin tilaisuudessa yleisölle tai teos tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi, lainattavaksi tai se muuten levitetään tai se näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Teos voidaan välittää tai saattaa yleisön saataville sähköisessä muodossa esimerkiksi käyttäjän työkoneen muistiin, kovalevylle tai muulle vastaavalle tallennusalustalle, jolloin teoksesta muodostuu kappale suojatusta aineistosta. Tällä tavalla syntynytä kappaletta ei saa levittää eteenpäin ilman tekijän lupaa. Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun esimerkiksi jokin teos on kytketty tietoverkkoon ja sen palvelimen avulla teos on yleisön saatavissa, mutta pelkkä välineiden tai Internet-yhteyden tarjoaminen ei ole välittämistä tai saattamista yleisön saataville.

Hallituksen esityksen (HE 29/2004) mukaan linkittäminen voi olla kappaleen valmistamista tai yleisölle välittämistä. Verkkosivujen linkittämistä toisiinsa siten, että linkin avulla siirrytään sivulta toiselle, ei ole pidetty tekijänoikeudellisesti kovin merkittävä-

nä. Toimi on lähtökohtaisesti sallittua eikä vaadi linkitettävän aineiston oikeudenhaltijan lupaa. Jos verkkosivuille tuodaan suojattua aineistoa osaksi linkittäjän sivustoa, tapahtuu tekijänoikeudellisesti merkittävää valmistamista ja yleisön saataviin saattamista, joka vaatii luvan. Linkittämiseen liittyviä selventäviä sääntöjä ei ole laissa tarkasti määritelty, vaan toimet on ratkaistava tapauksittain.

Tekijänoikeusneuvosto päätyi ratkaisussa (TN 2010:3) toteamaan, että Pelastakaa Lapset ry:n logosta tehty muunnos saa suojan tekijänoikeuslain kautta, mutta sellaisen Internet-sivustolla olevan materiaalin käyttöön, jota oli pidettävä itsenäisenä ja omaperäisenä teoksena, olisi tarvittu Pelastakaa Lapset ry:n lupa. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että Pelastakaa Lapset ry:n logo ja osa teksteistä ylittivät teoskynnyksen. Tekijän tavoitteena oli ollut saattaa Pelastakaa Lapset ry:n sivusto arvostelun kohteeksi ja kyseenalaistaa aate. Näin ollen tekijänoikeusneuvosto katsoi, että Pelastakaa Lapset ry:n taloudellisia ja moraalisia oikeuksia oli loukattu, kun tekstiä oli muutettu tekijää loukkaavalla tavalla ja käytetty tekijää loukkaavassa yhteydessä.

2.3 Moraaliset oikeudet

Seuraavaksi otetaan tarkasteluun eri moraalisten oikeuksien muodot, joista oli kyse myös edellä mainitussa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa (TN 2010:3). Haarmannin (2006) mukaan moraalisiin oikeuksiin kuuluvat isyysoikeus, respektioikeus, luoksepääsoikeus, katumisoikeus ja klassikkosuoja. Lain (TekijäL., 404/1961:1:3) mukaan tekijän nimi on mainittava, kun teoksesta valmistetaan kappale tai saatetaan yleisön saataviin kokonaan tai osittain, jolloin kyse on isyysoikeudesta. Respektioikeus tarkoittaa sitä, ettei teosta saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaamalla tai saattamalla yleisön saataville tekijää loukkaavalla tavalla.

Nimen ilmoittamisvelvollisuus ei riipu siitä, miten laajasti teos saatetaan yleisön saataviin eikä siitä, onko toimi luvallinen tai luvaton. Nimeä ei ole lupa teoksesta poistaa ja käännökseen sekä muunnelmaan on myös kirjattava alkuperäisen tekijän nimi.

Nimen ilmoittaminen ei ole ehdotonta kaikissa tilanteissa, mutta nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaan. Jos taas tekijä haluaa pysyä tuntemattomana, on tätä toivetta kunnioitettava ja nimeä ei silloin saa ilmoittaa. Moraalisilla oikeuksilla on taloudellista merkitystä. Kun tekijän nimi mainitaan, on sillä merkitystä esimerkiksi taiteilijan töiden menekkiin. (Haarmann 2006)

Haarmannin (2006) mukaan respektioikeus tarkoittaa sitä, että tekijällä on oikeus vastustaa teoksen sellaista muuttamista ja julkistamista, joka loukkaan tekijän arvoa. Teosta tai teoskappaletta ei saa muuttaa siten, että se heikentää tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa eikä teosta saa julkaista loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Luoksepääsyoikeus tarkoittaa sitä, että tekijällä on oikeus päästä katsomaan ja mahdollisesti kuvaamaan toiselle luovuttamaansa esimerkiksi kuvateosta. Katumisoikeutta käytettäessä tekijä voi sopimussuhteessa estää julkaisemisen muuttuneen vakaumuksensa, uuden tiedon tai muun syyn johdosta. Katumisoikeudesta on kyse silloinkin, kun tekijä vaatii uutta painosta julkaistaessa mahdollisuutta tehdä lisäyksiä ja muutoksia teokseen. Klassikkosuoja on käytetty harvoin. Sillä suojataan teosta tilanteessa, jossa tekijän kuoleman jälkeen teoksen suhteen menetellään sopimattomasti.

2.4 Lähioikeudet: sitaatti- ja valokuvaajan oikeudet, julkiset lausumat

Lähioikeuksien käyttö on yleistä ulkoisessa tiedottamisessa, sillä tiedotteessa on usein suoria lainauksia julkisista lausumista tai lähdemateriaalista ja niihin liitetään valokuvia. Sitaatiooikeus (TekijäL., 404/1961:2:22) mahdollistaa laillisesti yleisön saataville saatetun teoksen tai muun aineiston lainaamisen hyvän tavan mukaisesti ja tarkoituksen mukaisessa laajuudessa sekä lähde ja tekijä mainiten. Lain (TekijäL., 404/1961:2:25c) mukaan suullisia tai kirjallisia julkisia lausumia saa toisintaa ilman tekijän lupaa, kun asiaa selostetaan tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Kyseessä ovat julkisen edustajiston, viranomaisen tai muu yleisen tilaisuuden lausumat.

Käytettäessä valokuvia se saa suojaa joko teosvalokuvana tai muuna valokuvana (Haarmann 2006). Voimassaolevan lainsäädännön (TekijäL., 404/1961:5:49a) mukaan valokuvaajalla on yksinoikeus määrätä valokuvan valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataviin muuttumattomana tai muutettuna. Oikeus on voimassa 50 vuotta valokuvan valmistumisvuoden päättymisestä. Teosvalokuvan (TekijäL., 404/1961:1:1) voimassaoloaika on seitsemänkymmentä vuotta. Tekijänoikeusneuvosto otti kantaa lausunnossaan (TN 2009:8) valokuvaajan oikeuksiin ja totesi, että valokuvaajalla oli oikeus valokuvaan eikä sitä olisi saanut julkaista kirjassa ilman hänen lupaansa.

2.5 Muita säännöksiä

Seuraavaksi käsittelen muita tekijänoikeuslain säädöksiä, joilla on merkitystä viranomaistiedottamisessa. Näistä ensimmäisenä otan esiin säädöksen lakeihin, asetuksiin ja viranomaispäätöksiin, sitten säädöksen luetteloista ja tietokannoista, voimassaoloajasta ja lopuksi rikkomuksista. Säännöt voimassaoloajoista nousevat esiin tiedottamisessa, kun käytetään esimerkiksi vanhoja valokuvia ja se, ettei lakeihin, asetuksiin ja viranomaispäätöksiin sovelleta tekijänoikeuslakia.

Tekijänoikeus ei koske lakeja, asetuksia, viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiä ja lausumia eikä näihin liittyviä liitteitä, jotka eivät ole itsenäisiä teoksia (TekijäL., 404/1961:1:9). Luettelot, tietokannat ja tekijänoikeuslain 49 a säädöksen mukaiset muut valokuvat eivät saa suojaa, kun ne liittyvät lakiin, asetuksiin ja muihin viranomaisten tai julkisten elinten päätöksiin ja lausumiin. Myöskään viranomaisten tekemät tai käännettämät käännökset eivät saa tekijänoikeuslain suojaa.

Lain (TekijäL., 404/1961:5:49) mukaan luettelon ja tietokannan valmistajalla on yksinoikeus päättää koko työn sisällöstä tai laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olemisesta osasta työtä, niiden valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataville. Tällaisia teoksia ovat luettelot, taulukot, ohjelmat tai muut työt, joissa on yhdistettynä suuri määrä tietoa sekä tietokannat, joiden kerääminen, valmistaminen ja esittäminen

ovat vaatineet paljon työtä. Oikeus on voimassa viisitoista vuotta siitä vuodesta, jolloin työ valmistui tai saatettiin yleisön saataville. Tekijänoikeusneuvosto on antanut lausunnon (TN 2005:15) nimipäiväluettelon käytöstä kalenterissa. Sen mukaan nimipäiväluettelo saa luettelosuojan ja sen valmistaminen ja saattaminen yleisön saataviin vaati luvan, joten oikeuksien omistajalla oli oikeus korvauksiin.

Määriteltäessä voimassaoloaika on teoksen julkistuksella merkitystä. Teos on julkaistu, kun sen kappaleita on saatettu myyntiin tekijän luvalla tai muuten saatettu yleisön keskuuteen (TekijäL., 404/1961:1:8). Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta (TekijäL., 404/1961:4:43). Jos kyse on teoksesta, jossa on kaksi tai useampi tekijä, tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Jos tekijä selviää teoksen julkistamisen jälkeen, noudatetaan tekijänoikeuslain 43 säädestä. Julkistamattoman teoksen tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta siitä, kun teos luotiin, jos tekijä on tuntematon (TekijäL., 404/1961:4:44). Luettelon, taulukon, ohjelman tai muun vastaavan teoksen suoja-aika on 15 vuotta siitä vuodesta, kun työ valmistui tai saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin (TekijäL., 404/1961:5:49). Sellaisen valokuvan osalta, joka saa suoja-aikaa tekijänoikeuden 49 a säädöksen mukaan, suoja-aika on 50 vuotta sen vuoden päättymisestä, jolloin kuva valmistettiin (TekijäL., 404/1961:5:49a).

Tekijänoikeuden rikkomisesta on säädöksiä rikoslaisissa 19.12.1889/39 (RL, 39/1889:49:1) ja tekijänoikeuslaissa (TekijäL., 404/1961:7:56). Oikeudenhaltijalla on oikeus nostaa korvauskanne, jos hänelle on aiheutunut vahinkoa. Hän voi hakea kielltoa loukkaavan aineiston takia tai teknisen suojauksen purkuun tarkoitettujen laitteiden ja vastaavien takavarikointia. Korkeimman oikeuden antamassa päätöksessä (KKO 2010:47) henkilön todettiin tehneen tekijänoikeusrikkomuksen. Henkilö oli luvatta toimittanut torrent-tiedostoja Internetissä olevaan verkkoon, jonka avulla verkosta oli voitu ladata pelitiedostoja.

Seuraavassa luvussa Case viranomaisorganisaatio tulevat edellä esitellyt teoreettiset viitekehykset esiin kysely- ja haastattelututkimusten tulosten ja oikeustapausten kautta. Ensin kuitenkin kuvaan tutkimusprosessin ja sen jälkeen tutkimustulokset.

3 CASE VIRANOMAISORGANISAATIO

Tutkimus on tehty valtionvarainministeriön alaisessa palvelu- ja lainvalvontaorganisaatiossa, jossa työskentelee noin 2300 virkailijaa. Heistä 53 prosenttia on miehiä, 47 prosenttia on naisia ja keski-ikä on 45 vuotta. Henkilöstöstä 39 prosentilla on keskiasteen koulutus ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on 14 prosenttia. Ulkoinen tiedottaminen tapahtuu pääsääntöisesti sähköisin kanavin ja organisaatio on panostanut voimakkaasti sähköisten palvelujen kehittämiseen viime vuosina.

3.1 Tutkimusaineisto, menetelmät ja analysointi

Tutkimuksen aineisto on kerätty tapaustutkimuksella kysely- ja haastattelututkimuksin (liite 1 ja 2) siten, että etukäteen oli kysytty organisaation edustajilta lupa kyselyn lähettämiseen ja haastattelujen tekemiseen tiedottajille. Yhdeksän tiedottajaa vastasi kysymyslomakkeen kysymyksiin (liite 1) ja näistä kuusi osallistui henkilökohtaiseen haastatteluun (liite 2). Tutkimukseen osallistuneet tiedottajat olivat vahvistaneet osallistumisen etukäteen.

Tutkimus on toteutettu kolmivaiheisesti: Ensi kartoitettiin kyselylomakkeella (liite 1) tutkimukseen osallistuneiden viranomaisorganisaation tiedottajien käsityksiä ulkoiseen tiedottamiseen vaikuttavista tekijänoikeuslain säädöksistä ja niiden tärkeydestä. Lomakekysely on toteutettu sähköpostilla ja vastaukset on koodattu Excel-tilukseen. Tämän jälkeen on toteutettu live meeting . toiminnolla puolistrukturoitu henkilökohtainen teemahaastattelu (liite 2), jossa on kysytty osallistujan henkilökohtaista osaamista, tiedottamiseen liittyvien lakien suhdetta toisiinsa ja tekijänoikeuslain

säädösten keskinäistä tärkeysjärjestystä. Kolmantena vaiheena on tutkittu tekijänoikeuslain säädöksiin liittyviä oikeustapauksia ja niiden ratkaisuja.

Henkilökohtainen haastattelu toteutettiin live meeting -toiminnolla, jossa haastattelija ja haastateltava ovat kameran ja kuulokkeiden välityksellä näkö- ja puheyhteydessä. Tilannetta voi verrata haastatteluun kasvokkain, mutta haastattelun nauhoittaminen ei ollut mahdollista. Tämä ei kuitenkaan aiheuttanut ongelmaa, sillä useimmat haastateltavat puhuivat rauhallisesti, jolloin oli mahdollista kirjoittaa vastaukset sanasta sanaa. Haastattelun jälkeen vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi ja lähetettiin haastateltavalle tarkistettavaksi. Haastattelumuistioon kirjattiin tiedot haastateltavasta ja haastattelijasta, päiväys ja tarkka kellon aika haastattelun alkamisesta ja päätyemisestä sekä kysymykset ja annetut vastaukset. Tarkistuksen jälkeen haastateltava allekirjoitti ja palautti alkuperäisen kappaleen postitse haastattelijalle.

Laadullisen tutkimuksen analyysitavoista on käytetty sisällön erittelyä ja kvantitatiivista analyysitekniikkaa (Eskola et al. 2008, 160). Kyselylomakkeen vastaukset on kirjattu numeromuotoon Excel-taulukkoon, josta on analysoitu vastauksia tutkimalla niiden yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia. Aineistosta on tehty grafiikkaa ja laskettu prosentiosuuksia. Henkilökohtaisen haastattelun osalta tiedot on käsitelty suoraan haastattelumuistioista tutkimalla vastauksien yhtäläisyydet ja eroavuudet. Haastattelututkimukset esitettiin kaikille samanmuotoisena ja vastausten määrä oli vähäinen, joten niiden sisällön erittely ei edellyttänyt laajempia toimenpiteitä. Haastattelu- ja kyselyaineistot on käsitelty heti, kun vastaukset on saatu. Hirsjärvi et al. (2005, 211. 212) toteaa, ettei analyysitapa määräydy tietyn säännön mukaan ja se voidaan tehdä monella tavalla. Myös aineiston käsittely ja analysointi kannattaa tehdä mahdollisimman pian aineiston keräämisen jälkeen. Oikeustapausten tutkiminen on tehty siten, että päätöksistä on tutkittu tapauksen kulku ja lainsäädännölliset perustelut. Oikeustapauksien tunnistetiedot on kirjattu kunkin tapauksen kohdalla ja lähdeaineiston osoite merkattu lähdeluetteloon, jolloin näitä tapauksia ei ollut tarpeen taulukoida erikseen.

Haastattelututkimus sopii hyvin, kun halutaan selvittää mm. tutkittava alue (Metsämuuronen 2005, 224). Haastattelun hyvänä puolena on se, että vastauksia voidaan selventää sekä syventää, mutta huonona puolena se, että se vie aikaa (Hirsjärvi 2005, 194). Kyselytutkimuksen hyvänä puolina ovat mm. sen tehokkuus, sillä se säästää aikaa ja voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, joka voidaan nopeasti tallentaa ja analysoida tietokoneella, kun kyselylomake on hyvin suunniteltu (Hirsjärvi 2005, 184).

Laadullisessa tutkimuksessa nousee esiin myös lähdekritiikki. Hirsjärvi et al. (2005, 102) korostaa lähdekritiikissä lähteen uskottavuutta, johon vaikuttaa julkaisijan arvovalta ja vastuu. Oikeustapausten käyttö on perusteluta, koska niiden voidaan todeta olevan luotettava lähde ja sopivan tutkimusaineistoksi tässä tapauksessa. Myös tiedottajia, oman työnsä asiantuntijoina, on pidettävä luotettavana lähteenä. Näin ollen voidaan todeta, että käytetyt menetelmät sopivat tähän tutkimukseen.

3.2 Tutkimuksen luotettavuus

Metsämuurosen (2005) mukaan tutkimuksen ja käytetyn mittariston luotettavuus liittyvät toisiinsa, jossa tärkeää on mittaustulosten toistettavuus ja mitataanko sitä, mitä oli tarkoitus eli tutkimuksen pätevyys. Tässä tutkimuksessa pyydettiin ensin yhdeksän vastaajan kantaa tekijänoikeussäädöksen keskeisyyteen. Jos vastaaja piti säädöstä keskeisenä, pyydettiin sen jälkeen määrittelemään, kuinka tärkeä säädös on. Mittaristona käytettiin Likert-asteikkoa 5,3 ja 1, jossa viisi oli tärkeä, 3 oli jonkin verran merkitystä ja 1 oli vähän merkitystä. Tätä menetelmää käytetään tilanteissa, kun vastaaja itse arvioi omaa käsitystä asian sisällöstä ja lisäksi paritonta skaalaa pidetään vastaajaystävällisenä (Metsämuuronen 2005). Kyselyn kysymykset keskeisyydestä ja mittari säädösten tärkeydestä mittasivat sitä, mitä tutkimuksessa oli tarkoitus mitata. Kyselylomake lähetettiin sähköpostilla 7.10.2011 ja palautusaika oli 21.10.2011, jolla varmistettiin se, että kaikilla oli riittävästi aikaa perehtyä kysymyksiin ja vastaamiseen. Henkilökohtainen haastattelu kesti keskimäärin 28 minuuttia.

Kun tutkimuksessa käytetään useampaa menetelmää, saadaan kattavampaa kuvaa tutkimuskohteesta kuin käyttämällä yhtä menetelmää. Näin on mahdollista korjata luotettavuusvirhettä (Eskola et al. 2008, 66). Tässä tutkimuksessa on käytetty kolmea eri menetelmää: kysely- ja haastattelututkimuksia sekä oikeustapauksia, joten tutkimuskohteesta on saatu kattava kuva ja aineistoa voidaan pitää luotettavana.

Tämän lisäksi kuusi tiedottajaa osallistui henkilökohtaiseen haastatteluun, joista kahdella on tiedottajantutkinto. Näistä toisella on lisäksi yliopistollinen tutkinto, jossa pääaineena on tiedotusoppi ja yhdellä tiedottajista yliopistollinen tutkinto, jossa tiedotusoppi on sivuaineena. Tämän lisäksi kaksi muuta tiedottajaa ilmoitti saaneensa viestintään liittyvää koulutusta muun koulutuksen yhteydessä. Kaikki kysely- ja haastattelututkimukseen osallistuneet tiedottajat ovat tehneet vuosia ja osa vuosikymmeniä tiedottamista ja muita viestinnällisiä tehtäviä joko kokopäiväisenä tiedottajana tai oman työn ohella. Heillä voidaan katsoa olevan vankka kokemus tiedottamisesta.

Hirsjärven et al. (2005, 217) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää, kun tutkija kertoo mm. tutkimusvaiheet, aineiston keräämisen ja tuottamisen, haastatteluolosuhteet ja käytetyn ajan ja kun tutkimusta tehdään useammalla menetelmällä. Tässä tutkimuksessa on kuvattu tutkimus ja käytetty useampaa menetelmää, joten näistä syistä johtuen tutkimusta voidaan pitää luotettavana.

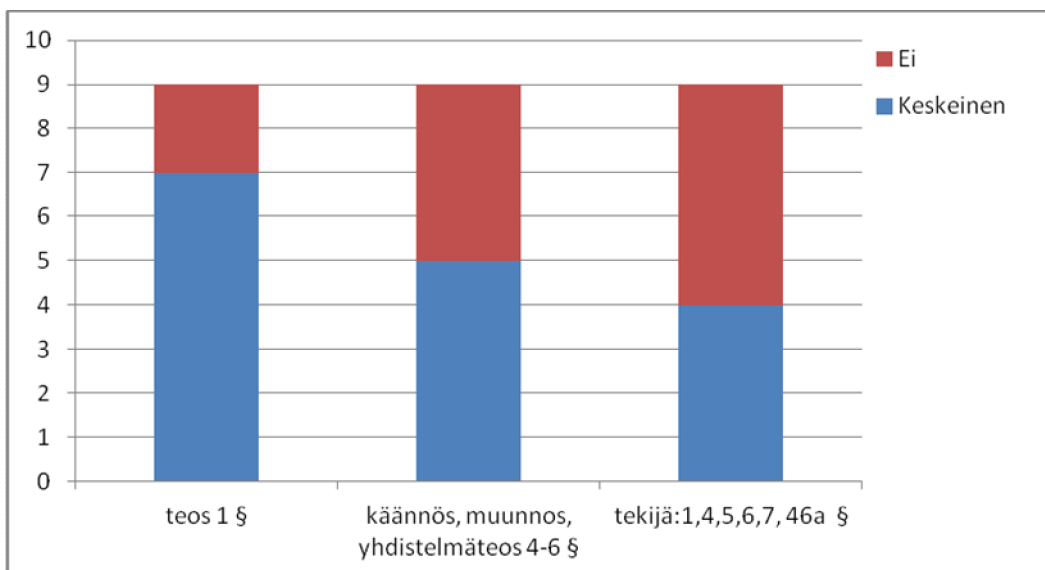
3.3 Vastaukset kyselylomakkeen ensimmäiseen kysymykseen tekijänoikeuslain säädösten keskeisyydestä ja tärkeydestä

Seuraavaksi käsittelen kyselylomakkeen vastaukset yhdessä lainsäädännöllisen empirian kanssa. Ensimmäinen kysymys +Mitkä seuraavat tekijänoikeuslain säädökset vaikuttavat työhösi tiedottajana ja kuinka tärkeitä ne ovat?+ jakaantui yhteentoista alakohtaan (liite 1).

Teokseen ja tekijään (liite 1 kysymys 1a) liittyvän säädöksen merkitykseen saatiin seuraavat vastaukset: Seitsemän vastaajaa (78 %) yhdeksästä pitää tekijänoikeuslain ensimmäistä pykälää, joka määrittelee teoksen, keskeisenä ulkoisessa tiedottamisessa. Näistä neljä vastaajaa pitää teoskäsitettä tärkeänä, kaksi jonkin verran merkityksellisenä ja yksi vähän merkityksellisenä. Kaksi vastaajaa (22 %) ei pidä säädöstä keskeisenä. (Taulukko 1)

Teos voi olla myös käänнос tai muunnos (liite 1 kysymys 1b). Viisi vastaajaa (56 %) yhdeksästä pitää käännökseen, muunnokseen ja kokoomateokseen liittyvää säädöstä keskeisenä. Näistä kolme vastaajaa pitää säädöstä tärkeänä, yksi jonkin verran merkityksellisenä ja yksi vähän merkityksellisenä. Neljän vastaajan (44 %) mielestä säädös ei ole keskeinen. Kysymykseen kenellä on oikeus teokseen (liite 1 kysymys 1d) saatiin seuraavat vastaukset: Viisi vastaajaa (56 %) yhdeksästä katsoo, ettei säännöllä ole keskeistä merkitystä ulkoisessa tiedottamisessa. Neljä vastaajaa (44 %) pitää säännöstä keskeisenä. Heistä kolme pitää sitä tärkeänä ja yksi jonkin verran merkityksellisenä. (Taulukko 1)

Taulukko 1: Vastaukset (kpl) keskeinen ja ei keskeinen kysymyksiin 1a, 1b ja 1d.

Myös työsuhteessa tuotetaan teoksia, jotka ylittävät lain (TekijäL., 404/1961) mukaisen teoskynnyksen. Tätä käsittelee tekijänoikeusneuvoston lausunto (TN 2009:18), jonka mukaan työsuhteen aikana tehty loppuraportti ylitti teoskynnyksen ja sitä voitiin pitää teoksena.

Taloudellisiin oikeuksiin liittyvien säädösten merkitystä kysyttäessä (liite 1 kysymys 1f) tuotiin esiin tekijän oikeus määrätä teoksen valmistamisesta ja yleisön saataville saattamisesta. Linkittämisessä voi kyse olla teoksen valmistamisesta tai saattamisesta yleisön saataville. Taloudellisia oikeuksia on rajoitettu mm. oikeudella ottaa muutama kopia yksityiseen käyttöön ja oikeus hyödyntää esimerkiksi sanomalehden kirjoitusta sisäisessä tiedottamisessa. Seitsemän vastaajaa (78 %) on sitä mieltä, että taloudelliset oikeudet muodostavat keskeisen säännön ulkoisessa tiedottamisessa. Viiden mielestä säännös on tärkeä, yhden mielestä jonkin verran merkityksellinen ja yhden miestä säännöllä on vähän merkitystä. Kaksi vastaajaa (22 %) ei pidä säännöstä keskeisenä.

Taloudellisten oikeuksien merkitys kasvaa tulevaisuudessa, mutta aina ei ole kuitenkaan kyse tekijänoikeuksien loukkaamisesta. Tekijänoikeusneuvosto päätyi ratkaisuun (TN 2010:8), jossa yritysten Internet-sivustot eivät ylittäneet teoskynnystä. Tekijänoikeusneuvosto tuo esiin sen, että ideat, aiheet ja tiedot eivät saa tekijänoikeuslain suojaa, koska tekijänoikeus suojaa omaperäistä ilmenemismuotoa.

Moraalisiin oikeuksiin liittyvien sääntöjen keskeisyyttä (liite 1 kysymys 1e) tiedusteltaessa tuotiin esiin se, että tekijän nimi on mainittava hyvän tavan mukaan ja tekijällä on oikeus vastustaa teoksen muuttamista ja julkistamista, jos se loukkaa tekijän arvoa. Kolmen vastaajan (33 %) mielestä moraalisisilla oikeuksilla ei ole keskeistä roolia. Kuusi vastaajaa (67 %) yhdeksästä pitää moraalisia oikeuksia keskeisenä säännöksenä. Heistä viisi (83 %) pitää sääntöä tärkeänä ja yksi (17 %) jonkin verran merkityksellisenä. (Taulukko 2)

Taulukko 2: Moraaliset oikeudet (kysymys 1e): Säännöstä keskeisenä pitäneiden prosenttiosuudet tärkeydestä.

Moraalisten oikeuksien loukkaamisesta on kyse korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2005:92), jonka mukaan levy-yhtiö ei olisi saanut käyttää vanhojen alkuperäislevyjen valmistamissa taitelijan käyttämää uutta nimeä. Asiasta ei ollut sovittu osapuolten kesken. Käyttöön olisi tarvittu tekijän lupa, joten menettely rikkoi taiteilijan isyysoikeutta.

Lähioikeuksien (liite 1 kysymykset 1h ja 1i) kuten sitaattioikeuden, oikeutta toisintaa suullisia ja kirjallisia julkisia lausumia ja valokuviiin liittyvät oikeudet olivat seitsemän vastaajan (78 %) mielestä keskeisiä ja kahden (22 %) ei keskeisiä. Kuusi vastaajaa piti valokuviiin liittyviä sääntöjä tärkeinä ja yksi katsoi niiden olevan jonkin verran tärkeitä. Sitaattioikeus ja julkisten lausumien toisintamisoikeus on tärkeää kolmelle, jonkin verran merkityksellinen kolmelle ja vähän merkitystä yhdelle vastaajalle.

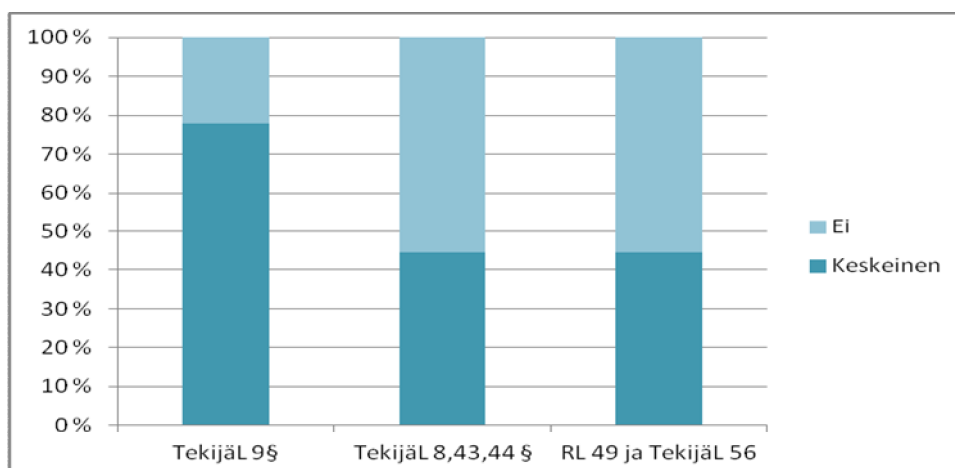
Tekijänoikeusneuvoston lausunto (TN 2009:7) käsittelee sitaattioikeutta. Tapauksessa lehden toimittaja oli laatinut artikkelin, joka perustui pääosin lähdemateriaaliin tekijä nimi ja lähde asiallisesti mainittuna. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, ettei kyse ollut sitaattioikeuden käytöstä, koska sitaatin osuus oli liian laaja suhteessa jutun muuhun osaan ja näin ollen aineiston käyttö olisi vaatinut tekijän luvan.

Muunnellun valokuvan osalta tekijänoikeusneuvosto katsoi lausunnossaan (TN 2011:8), että oikeus muunneltuun valokuvaan kuuluu alkuperäisen valokuvan ottajalle. Valokuvausliike oli asiakkaan pyynnöstä korjannut digikuvaa, mutta ei ollut antanut muunneltua kuvaa digi-muotoisena takaisin asiakkaalle. Kuvan muuttamista on mm. sen rajaaminen, värien muuttaminen ja valotuksen korjaaminen.

Tekijänoikeus ei koske lakeja, asetuksia eikä viranomaisten päätöksiä ja lausumia (liite 1 kysymys 1c). Tämä säännöksen seitsemän vastaajaa (78 %) katsoo keskeiseksi, joista neljä pitää säännöstä tärkeänä ja kolme jonkin verran merkityksellisenä. Myös luetteloita ja tietokantoja koskevat säännöt (liite 1 kysymys 1j) ovat seitsemälle vastaajalle keskeisiä, joista viidelle sillä on tärkeä merkitys ja kahdelle jonkin verran merkitystä. Kahden vastaajan (22 %) mielestä tekijänoikeuslain säädökset laista, asetuksista ja viranomaispäätöksistä sekä luetteloista ja tietokannoista eivät ole keskeisiä ulkoisessa tiedottamisessa. (Taulukko 3)

Tekijänoikeuden syntymiseen ja voimassaoloon liittyvät määräykset (liite 1 kysymys 1g) ovat neljän vastaajan mielestä keskeisiä ja viiden ei. Kolme vastaaja pitää sääntöjä tärkeinä ja yksi jonkin verran tärkeinä. Tekijänoikeusrikosta ja rikkomusta määrittävät säännöt (liite 1 kysymys 1k) eivät ole viiden mielestä keskeisiä ja neljä pitää niitä keskeisinä. Kolme pitää niitä tärkeinä ja yksi vähän merkityksellisenä. (Taulukko 3)

Taulukko 3: Prosenttisouudet vastauksista kysymyksiin 1c, 1g ja 1k.

3.4 Vastaukset kyselylomakkeen toiseen kysymykseen

Tässä kysymyksessä tiedusteltiin, mitkä muut kuin ensimmäisessä kysymyksessä esiin otetut säädökset ovat tärkeitä tekijänoikeuslaista ulkoisessa tiedottamisessa (liite 1 kysymys 2). Kysymykseen annettiin yksi vastaus, jossa esiin tuli tekijänoikeuden siirtymiseen liittyvät määräykset (TekijäL., 404/1961:3:41. 42).

Lain kohdat liittyvät tekijän kuolemaan ja oikeuden ulosmittaukseen. Tekijän eläessä moraaliset oikeudet ovat pääsääntöisesti luovuttamattomia, mutta tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa toiselle osittain tai kokonaan. Avioerotilanteessa ei tekijänoikeutta oteta osituksessa huomioon oikeuden henkilökohtaisesta luonteesta johtuen. Jos tekijä on ennen avioeroa käyttänyt tekijänoikeuslain mukaista oikeutta, josta seurauksena on saamisia ja tekijänoikeuden loukkaamisesta johtuvia korvaussaatavia, ovat nämä varallisuus-oikeutta ja otetaan huomioon ositettavassa omaisuudessa. (Harenko et al. 2006)

Harenkon et al. (2006) mukaan tekijän kuoltua tekijänoikeuteen sovelletaan avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia määräyksiä. Tekijän kuoltua häviää oikeuden pitäminen henkilöön sidottuna oikeutena, jolloin tekijänoikeus kuuluu kuolinpesälle ja huomioidaan ositettavassa omaisuudessa. Jos kuolinpesä on jakamaton, voivat leski ja muut kuolinpesän osakkaat määrätä tekijänoikeudesta vain yhdessä. Perinnönjaossa asiasta on päästävää sopuun. Teoriassa oikeuden jakaminen osiin on mahdollista, mutta käytännössä oikeuden jakaminen osiin voi olla vaikeaa, koska tekijänoikeudelle voi olla vaikea määrittää arvoa. Tekijänoikeuden siirtymiseen liittyy yleisseuraanto, joka tarkoittaa sitä, että tekijän moraaliset ja taloudelliset oikeudet siirtyvät sellaisenaan. Tekijänoikeuden saajat eivät voi saada parempaa oikeutta kuin oli alkuperäisellä tekijällä.

Tekijänoikeutta ei voi ulosmitata tekijältä eikä siltä, jolle oikeus on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Jos tekijänoikeus on siirtynyt jollekin toi-

selle muulla kuin perhe- tai perintöoikeudellisella oikeustoimella, on siirtynyt tekijänoikeus ulosmittattavissa. (Harenko et al. 2006)

Teporan et al. (2009) mukaan tekijänoikeuden vakuuskäyttö on ongelmallista, koska sitä ei voida julkivarmistaa tavallisin keinoin kuten hallinnan siirrolla, panttausilmoituksella ja kirjaamisella, joka tarkoittaa mm. rekisterimerkintää. Tekijänoikeuden on katsottu olevan ns. panttikelvoton julkivarmistuksen puuttumisen takia. Esimerkiksi tavaramerkki voidaan julkivarmistaa rekisteröinnillä, joka mahdollistaa kirjaamisperusteisen panttioikeuden. Vaikka asiantuntijoiden käsityksen mukaan tekijänoikeus on panttikelvoton, pidetään sitä kuitenkin vakuuskelpoisena. Tekijänoikeutta voidaan hyödyntää taloudellisesti vakuutena, kun se yhtiötetään ja käytetään yhtiön osakkeita vakuutena. Tekijänoikeus voidaan luovuttaa vakuudeksi siten, että se antaa tehokkaan vakuusoikeuden ja sitoo luovuttajan velkojia tietyin edellytyksin. Tekijänoikeuden ulosmittauskelvottomuus suojaa myös vakuuden saajaa tekijän velkojilta. Jos tekijänoikeus on ulosmittauskelvoton, ei sitä oteta huomioon konkurssilain 20.2.2004/120 (KonkL., 120/2004:5:3.1) mukaan myöskään tekijän konkurssipesässä. Jos tekijänoikeus on ulosmittavissa, otetaan se huomioon myös konkurssipesän omaisuudessa.

3.5 Tekijänoikeuslain huomioiminen työssä ja säännösten noudattaminen

Kysymyksessä pyydettiin kertomaan, miten tiedottaja ottaa huomioon tekijänoikeuslain työssä (liite 1 kysymys 3). Kysymyksiin vastasi kahdeksan tiedottajaa yhdeksästä. Vastauksissa tuli esiin seuraavaa: Viiden vastaajan vastauksissa esiin nousivat sitaattioikeuden käyttäminen kirjoitusten ja valokuvien osalta. Yhdessä vastauksessa tuotiin esiin sitaattioikeuden käytön valvonta sisäisessä tiedottamisessa ja tekijänoikeuslain säädösten huomioiminen, joka käsittelee lakeja, asetuksia ja viranomaisen päätöksiä sekä lausumia. Yksi vastaaja kertoi, että hän joutuu harvoin ottamaan huomioon tekijänoikeuslain säädöksiä johtuen toimenkuvasta. Yksi vastaaja kertoi, että hänen käyttämänsä materiaali on pääsääntöisesti julkaisuvapaata.

Kysymykseen tekijänoikeuslain säännösten noudattamisen ongelmista saatiin kaksi kyllä-vastausta yhdeksästä, siten että yhdessä vastauslomakkeessa oli myös rastittu kyllä ja ei vaihtoehdot. Asiaa oli selvennetty siten, että ongelmattomuus saattaa joutua vastaajan tiedostamattomuudesta. Toisessa kyllä-vastauksessa tuotiin esiin seuraavat ongelmatilanteet: Ongelmia on syntynyt valokuvan käytössä, kun kuva on sanomalehden hallussa, mutta valokuvaaja ei ole enää yhtiön palveluksessa, jolloin luvan saanti kuvan käyttöön on ollut hankala. Ongelmia on ollut tilanteissa, kun valokuvaaja on antanut luvan kuvan käyttöön, halunnut korvauksen, muttei ole osannut hinnoitella korvausta. Kolmas ongelmallinen tilanne on ollut karttojen tekijänoikeuksien suhteen etenkin, kun kyse on ollut historiallisista kartoista, joissa ei ole ollut mainittuna tekijää.

3.6 Henkilökohtaisessa haastattelussa esiin tulleita asioita

Ensimmäisessä kysymyksessä (liite 2) kysyttiin, haluaako haastateltava ottaa vielä esiin muita tekijänoikeuslain säädöksiä kuin oli kysymyslomakkeessa. Neljän vastaajan mielestä kuudesta kysymyslomakkeessa olivat keskeiset tekijänoikeussäännöt. Kahdessa vastauksessa otettiin lisäksi esiin hyvän journalistisen tavan noudattaminen ja yhdessä moraalien noudattaminen tiedottamisessa.

Velasquezin (2006) mukaan moraalit voidaan määritellä siten, että ne ovat standardeja, joita yksilö tai yhteisö pitää oikeina ja väärinä, hyvinä ja pahoina. Nordenstreng & Lehtonen (1998, In:Kivikuru et al. toim.) toteavat etiikasta ja moraalista sen, etteivät ne arkikielessä juurikaan eroa toisistaan. Moraali on sitä, mitä pidetään oikeana ja vääränä ja etiikalla perustellaan toimintaa ja moraalialia. He ovat sitä mieltä, että sananvapaus on tyhjä käsite, jos siihen ei liity arvot. Heidän mukaansa viestinnän ammattilainen tukee aina joitakin arvopäämääriä ja on vastuussa tästä, joten etiikka kuuluu viestinnän ammattilaisten perusedellytyksiin. Julkisen sanan neuvosto vahvistaa journalistin ohjeet, jotka ovat alan itsesääntelyohjeita. Niiden mukaan toimittaja voi kieltäytyä tehtävästä, joka on vastoin lakia, hänen vakaumusta tai vastoin ammattietiikkaa.

Kaksi haastateltavaa nosti esiin haastattelutilanteeseen liittyvät oikeudet, mitkä ovat haastateltavan ja artikkelin kirjoittajan oikeudet. Journalistin ohjeiden mukaan haastateltavalla on oikeus tietää ennakolta, miten hänen lausumaansa käytetään sekä aiotanko se julkaista vai käyttää tausta-aineistona. Hänellä on oikeus tarkistaa omat lausumansa, mutta hänelle ei kuulu journalistinen päätösvalta. Jos haastateltava kieltää lausumansa julkaisun haastattelun jälkeen, voidaan siihen suostua, jos olosuhteet ovat muuttuneet siten, että julkaiseminen olisi kohtuutonta.

Tässä tuli esiin myös tekijänoikeus, kun työntekijä antaa esimerkiksi oman valokuvansa, joka ei ole syntynyt työtehtäviä tehtäessä, työnantajan käyttöön jonkin yksittäisen artikkelin kuvitukseen. Harenkon et al. (2006) mukaan alkuperäinen tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuden esimerkiksi työnantajalle. Laki ei rajoita tekijän oikeutta valita luovutuksen saaja, joten luovutuksen saaja voi olla oikeushenkilö esimerkiksi yritys tai luonnollinen henkilö eli yksityinen henkilö. Tekijä voi luopua oikeudesta osittain tai kokonaan. Oikeutta rajoitetaan lain kolmannessa säädöksessä, jonka mukaan tekijä ei pääsääntöisesti voi luopua moraalisisista oikeuksista. Moraalisista oikeuksista on mahdollista luopua vain, jos kyse on teoksen laadultaan ja laajuudeltaan rajoitetusta käytöstä. Tekijänoikeuden kokonaisluovutuksessa alkuperäinen tekijä luovuttaa kaikki taloudelliset oikeutensa esimerkiksi työnantajalle. Osittaisluovutuksesta on kyse silloin, kun tekijä luopuu vain osittain taloudellisista oikeuksistaan esimerkiksi kertajulkaisu-oikeus. Tekijänoikeuden siirtymisestä voidaan sopia monella tavalla esimerkiksi työsopimuksessa ja työehtosopimuksessa.

Toisessa kysymyksessä (liite 2) pyydettiin nimeämään kolme tärkeintä säännöstä #top 3+. Kolmen haastateltavan mielestä valokuvaan liittyvät säännöt ovat tärkeitä. Kahden vastaajan mielestä tekijään ja teokseen liittyvät säännöt ovat tärkeitä. Moraaliset oikeudet, säädös laista, asetuksista ja viranomaispäätöksistä, taloudelliset oikeudet ja sitaattioikeuteen liittyvät säännökset otti esiin yksi haastateltava säännöstä kohden.

Kolmannessa kysymyksessä (liite 2) pyydettiin määrittelemään tekijänoikeuslain asemaa suhteessa muuhun viestintää määrittelevään lainsäädäntöön. Kahden haastateltavan mielestä lait ovat tasavertaisia ulkoisessa tiedottamisessa. Tekijänoikeuslaki on yhtä tärkeä kuin muutkin. Kaksi vastaaja pitää perustuslakia tärkeimpänä ja tekijänoikeuslaki on toiseksi tärkeimpänä. Kahden mielestä laki viranomaisten toiminnasta on tärkein.

Neljännessä kysymyksessä (liite 2) tiedusteltiin, kuinka tärkeä on lainsäädännön osaaminen ulkoisessa tiedottamisessa. Kaikkien kuuden haastatteluun osallistuneiden tiedottajien mielestä viestinnän lainsäädännön osaaminen on tärkeää. Sen hallintaa pidettiin todella tärkeänä, jolla on vaikutusta koko ulkoisen tiedottamisen osaamiseen ja luotettavuuteen. Åbergin (1997, 201. 202) mukaan viestinnän ammatit ovat +hybridiammatteja+, jotka vaativat moniosaamista ja lainsäädännön tuntemusta.

Viidennessä kysymyksessä (liite 2) kysyttiin haastateltavien koulutusta, lainsäädännöllistä osaamista ja koulutustarvetta. Tekijänoikeuslakiin liittyvää koulutusta ilmoittaa saaneensa viisi vastaajaa kuudesta. Kaksi pitää omaa viestintään liittyvää lainsäädännöllistä osaamista hyvänä, kolme ilmoittaa pitävänsä osaamistaan hyvänä perustasona ja yksi ilmoittaa ei kovinkaan hyvä. Viestinnän lainsäädäntöön ja tekijänoikeuslainsäädäntöön liittyvää koulutusta ilmoittaa tarvitsevan viisi vastaajaa kuudesta.

Viimeiseen kysymykseen +sana on vapaa+ (liite 2) saatiin kolme kannanottoa. Yksi haastateltava toivoo, että immateriaalioikeudet otetaan organisaatiossa esiin. Yhden haastateltavan mielestä on +erityisen tärkeää saada ulkoiseen tiedottamiseen ryhdikkyyttä, selkeyttä, yhdenmukaisuutta+. Hän jatkaa, että viestinnän laadullisuus pohjautuu lainsäädäntöön. Yhden haastateltavan mukaan +on edesvastuutonta, jos organisaatiossa ei pidetä huolta tietotaidosta viestinnästä ja lainsäädännöstä+. Hän jatkaa seuraavasti: +Viestinnässä pitää olla koulutuksen saaneet. Viestintä on johdon tärkein työkalu ja elinehto hyvästä maineesta+. Viitalan (2006) mukaan henkilöstöstä riippuu koko yrityksen olemassaolo. Hänen mukaansa myös osaamista pitää johtaa, viestintä on keskeinen strategisen johtamisen väline ja viestinnän pitää olla järjestelmällistä.

Åberg (1998, In:Kivikuru et al. toim.) kirjoittaa henkilöstöstä voimavarana ja liikkeenjohdon tärkeä tehtävä on suunnata voimavarat tavoitteellisesti.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET SEKÄ TUTKIMUSAIHEET TULEVAISUUDESSA

Ennen tutkimuksen yhteenvetoa peilaan tätä tutkimusta aikaisempiin tutkimuksiin, joita on esitelty kohdassa 1.4. Sen jälkeen on tämän tutkimuksen yhteenveto ja johtopäätökset sekä lopuksi tutkimusaiheita tulevaisuudessa.

Löytönen (2003) tutki karttoihin liittyviä tekijänoikeussäädöksiä, jotka nousivat esiin myös tässä tutkimuksessa (liite 1 kysymys 3). Vilanka (2006) on tutkinut sitä, kuinka tekijänoikeuslaki soveltuu linkittämiseen, joka kuuluu taloudellisiin oikeuksiin. Tässä tutkimuksessa linkittämiseen liittyvät säädökset eivät nousseet esiin ongelmana eivätkä niiden säätelyä tekijänoikeuslain kautta kyseenalaistettu, vaan ovat yhtenä keskeisenä säädöksenä ulkoisessa tiedottamisessa. Taloudellisten oikeuksien merkitys nousee myös viranomaisorganisaation viestinnässä tulevaisuudessa, kun palvelut ja tiedottaminen yhä enemmän siirtyvät verkkoon ja immateriaalioikeuksien taloudellinen merkitys kasvaa. Kemppisen (2006) tutkimuksen kieltoääntö kuvaa tekijän ja teoksen suhdetta, jossa teos on tekijän luovan työn tuloksena syntynyt tuote. Teokseen liittyvät säännöt nousivat keskeisiksi myös tässä tutkimuksessa, mutta eroa on tekijään liittyvien säännösten keskeisyydessä. Tässä tutkimuksessa tekijään liittyviä säädöksiä ei pidetty keskeisenä ulkoisessa tiedottamisessa.

4.1 Yhteenveto

Seuraavaksi tuon esiin yhteenvetona kysely- ja haastattelututkimuksen tulokset (liite 1 ja 2). Ensimmäisessä kysymyksessä (liite 1 kysymykset 1a-1k) pyydettiin tiedottajia ottamaan kantaa, mitkä tekijänoikeuslain säädökset ovat keskeisiä ja kuinka tärkeitä ne ovat. Seitsemän tiedottajaa yhdeksästä pitää teokseen, taloudellisiin oikeuksiin,

lakeihin, asetuksiin ja viranomaispäätöksiin, sitaattioikeuteen, julkisiin lausumiin, valokuvaan sekä luetteluihin ja tietokantoihin liittyviä säädöksiä keskeisinä ulkoisessa tiedottamisessa. Kuusi tiedottajaa yhdeksästä pitää keskeisenä säädöksenä moraalisia oikeuksia. Näkemuseroja on käännösten, muunnelmien ja kokoomateosten, ke- nellä on oikeus teokseen, oikeuden syntymiseen ja voimassaolon sekä tekijänoikeus- rikoksen ja . rikkomuksen keskeisyydestä ulkoisessa tiedottamisessa. (Taulukko 4).

Taulukko 4: yhteenveto tuloksista kysymyksen yksi osalta keskeinen ja ei keskeinen

Kysymys 1 a . k	Vastauksien määrä	
	Keskeinen kyllä	Keskeinen ei
Tekijänoikeuslaki		
Teos 1§	7	2
Käännös, muunnelma, kokoomateos 4-6 §	5	4
Lait, asetukset, viranomaispäätökset 9 §	7	2
Tekijän oikeudet 1,4,5,6,7,46a §	4	5
Moraaliset oikeudet 3, 23 §	6	3
Taloudelliset oikeudet 2§, sekä 12 ja 13a §	7	2
Oikeuden syntyminen ja voimassaolo 8,43,44 §	4	5
Sitaattioikeus 22§ ja julkiset lausunnot 25c §	7	2
Valokuvaajan oikeudet 49 a §	7	2
Luettelot ja tietokannat 49§, virkasuhde 40b§	7	2
Tekijänoikeusrikos ja -rikkomus 56 §	4	5

Enemmistön mukaan kukin keskeinen säädös on tärkeä. Vähiten ero on moraalisten oikeuksien, valokuvaajan oikeuksiin sekä tekijänoikeusrikoksen ja -rikkomuksen tärkeystä. Lakeihin, asetuksiin ja viranomaispäätöksiin liittyviä säädöksiä neljä vastaajaa seitsemästä pitää tärkeänä ja kolme jonkin verran tärkeänä. Sitaattioikeuden ja julkisiin lausumiin liittyvät säännökset ovat kolmen mukaan tärkeitä, kolmen jonkin verran merkityksellisiä ja yhden vähän merkityksellisiä. (Taulukko 5)

Taulukko 5: keskeisten säädösten tärkeys

Kysymys 1 a-k	Keskeinen	Tärkeä	Jonkin	vähän
Tekijänoikeuslaki	kyllä		verran	merkitystä
Teos 1§	7	4	2	1
Käännös, muunnelma, kokoomateos 4-6§	5	3	1	1
Lait, asetukset, viranomaispäätökset 9§	7	4	3	
Tekijän oikeudet 1,4,5,6,7,46a§	4	3	1	
Moraaliset oikeudet 3, 23 §	6	5	1	
Taloudelliset oikeudet 2§, sekä 12 ja 13a§	7	5	1	1
Oikeuden syntyminen ja voimassaolo 8,43,44§	4	3	1	
Sitaattioikeus 22§ ja julkiset lausunnot 25c§	7	3	3	1
Valokuvaajan oikeudet 49 a§	7	6	1	
Luettelot ja tietokannat 49§, virkasuhde 40b§	7	5	2	
Tekijänoikeusrikos ja -rikkomus 56§	4	3		1

Toisessa kysymyksessä (liite 1) pyydettiin nimeämään, mitkä muut kuin ensimmäisessä kysymyksessä esiin otetut säädökset ovat tärkeitä. Tähän kysymykseen saatiin yksi vastaus, jossa esiin tuli tekijänoikeuden siirtymiseen ja ulosottoon liittyvät säädökset. Kysymykseen kolme (liite1), kuinka tiedottajat huomioivat säädökset työssä, nousi esiin säädökset sitaattioikeudesta ja valokuvista, jotka olivat viidelle vastaajalle työssä huomioitavia asioita. Neljännessä kysymyksessä (liite 1) tiedusteltiin, mitä ongelmia on ollut säädösten noudattamisessa, jolloin esiin nousivat ongelmat, jotka liittyivät valokuvien ja karttojen käyttöön. Ne ovat liittyneet valokuvan osalta luvan saantiin ja korvauksiin sekä karttojen osalta, kuka on tekijä.

Henkilökohtaisessa haastattelussa pyydettiin tiedottajia nimeämään kolme tärkeintä säädöstä, mutta selkeää top kolme säännöstä ei ollut löydettävissä. Valokuvien tärkeyden toi esiin kolme vastaajaa. Mielenpisteistä tekijänoikeuslainsäädännön asemasta suhteessa muuhun viestintään vaikuttavaan lainsäädäntöön ei myöskään löytynyt yhtenäistä kantaa, vaan vastaukset jakaantuivat tasaisesti. Kaksi pitää viestintään liittyviä lakeja tasavertaisina, kaksi nostaa perustuslain tärkeimmäksi ja tekijänoikeus-

lain toiseksi tärkeimmäksi sekä kaksi pitää lakia viranomaisen toiminnasta tärkeimpänä lakina ulkoisessa tiedottamisessa. Viestintään liittyvien lakien osaamista pitävät kaikki tärkeinä ja lainsäädäntöön liittyvä koulutus katsotaan tarpeelliseksi. Tämä tuli esille myös kohdassa ~~ksana on vapaa~~, jossa vastauksen antaneet ottivat esiin lainsäädännön osaamisen ja immateriaalioikeuksien esille ottamisen organisaation toiminnassa.

4.2 Johtopäätökset

Tutkimuksessa ei ole otettu huomioon muiden tekijöiden vaikutusta kuten koulutusta, työkokemusta ja toimenkuvia, siksi myös johtopäätöksissä ei analysoida tulosta pidemmälle. Johtopäätöksinä voidaan todeta, että tiedottajien näkemykset ovat yhtenevät suurimman osan säädösten osalta, joita pidetään keskeisinä. Tästä voidaan päätellä, että näiden säädösten osalta tiedottajilla on riittävä lainsäädännöllinen osaaminen. Näkemuseroja on muutamissa säädöksissä, joilla on vaikutusta ulkoisessa tiedottamisessa esimerkiksi voimassaoloaikaan liittyvät säännöt, seuraukset, jos tekijän oikeutta on loukattu ja kenellä on oikeus teokseen. Näiden säännösten osalta on syytä käsitellä säädösten keskeisyys organisaation ulkoisessa tiedottamisessa ja varmistaa osaaminen. Säädöksiä tärkeillä, onko se tärkeä, jonkin verran tärkeä tai vähän merkityksellinen, ei ole tiedottamisen kannalta niin suurta merkitystä kuin itse säädöksen keskeisyydellä tai ei keskeisyydellä.

Mielipiteiden jakaantuminen lakien, asetusten ja viranomaispäätösten tärkeyserosta on mielenkiintoinen tulos, kun kyse on viranomaisorganisaatiosta, jonka toiminnassa lainsäädännöllä on keskeinen osa. Jos työntekijä antaa työnantajan käyttöön teoksen, joka ei ole syntynyt työtehtäviä tehtäessä, on hyvä molempien osapuolten varmistua, millaisesta käyttöoikeudesta on kyse, onko kyse kertaluonteisesta käytöstä vai luopuuko työntekijä osittain tai kokonaan teokseen kuuluvasta taloudellisesta oikeudesta. Mahdolliset ristiriitatilanteet, kenellä on oikeus työssä syntyneeseen teokseen, ovat ennaltaehkäistävässä esimerkiksi sopimalla asiasta työ- ja virkasuhdetta solmittaessa.

Tutkimuksessa tuli esiin lainsäädännöllisen empirian kautta tekijänoikeuden loukkaamiseen liittyviä ratkaisuja. Näiden pohjalta on todettavissa, että myös julkisen sektorin organisaation on huolehdittava omista oikeuksista, ettei sen materiaalia käytetä väärin ja organisaation arvoa alentavassa tarkoituksessa. Kyse on organisaation maineesta, kun sen materiaali käytetään asiallisesti ja sen nimi mainitaan lähteenä. Loppujen lopuksi myös julkiselle organisaatiolle kyse on taloudellisista oikeuksista ja olemassa olon oikeudesta. Näiden oikeuksien valvontaan organisaatiolla pitää olla ammattitaitoisia viestijä ja riittävästi resursseja. Myös julkisen organisaation menestys riippuu tulevaisuudessa siitä, kuinka hyvin se osaa hyödyntää ihmisten osaamista ja immateriaalisia oikeuksia.

4.3 Tutkimusaiheita tulevaisuudessa

Tässä on tutkittu tekijänoikeuslain säädäntöä yhden viranomaisorganisaation näkökannalta. Toinen lähestymissuunta olisi se, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä löytyy muihin vastaaviin turvallisuusalan viranomaisiin tai jollakin muulla toimialalla olevaan viranomaiseen tai mitä eroja ja yhtäläisyyksiä on julkisen ja yksityisen sektorin ulkoisessa viestinnässä tekijänoikeuslainsäädännön kannalta. Toinen lähestymissuunta on taloudelliset oikeudet, koska niiden merkitys myös julkisella sektorilla kasvaa tulevaisuudessa. Tutkimuksen näkökulma voisi olla esimerkiksi se, miten organisaatiot valvovat oikeuksiaan ja millaisia taloudellisia menetyksiä on ollut sekä millaisia taloudellisia tuloksia on saatu oikeuksien valvonnasta.

5 LÄHTEET

Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 6. painos. Tampere: Vastapaino

Bernstein, D. 1984. Company image and reality: a critique of corporate communications. Eastbourne: Holt, Rinehart and Winston

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino

Haarmann, P-L. 2006. Immateriaalioikeus. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum

Haarmann, P-L. 2005. Tekijänoikeus ja Lähioikeudet. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum

Harenko, K., Niiranen, V. & Tarkela, P. 2006. Tekijänoikeus - kommentaari ja käsikirja. Helsinki: WSOY

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi

Huotari, M-L., Hurme, P. & Valkonen, T. 2005. Viestinnästä tietoon: tiedon luominen työyhteisössä. Helsinki: WSOY

Juholin, E. 2011. Viestintä strategiasta käytäntöön. 6. uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint

Kemppinen, J. 2006. Digitaaliongelman kirjoitus oikeudesta ja ympäristöstä. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Kulla, H., Koillinen, M., Kuopus, J., Lavapuro, J., Lehtonen, L., Nieminen, H., Ollila, R., Pohjolainen, T., Pöysti, T., Sorvari, H., Sorvari, K., Tähti, A., Viljanen, V-P.

& Wallin, A-R. 2002. Viestintäoikeus. Helsinki: WSOY

Löytönen, M. 2003. Oletko rikkonut tekijänoikeutta. Terra. 115. 4.

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. 3. painos. Helsinki: International Methelp

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp

Nordenstreng, K. & Lehtonen, J. 1998. Hyvän ja pahan kierrätystä: Viestinnän etiikan perusteita. In: Kivikuru, UM. & Kunelius, R. (toim.). 1998. Viestinnän jäljillä. Helsinki: WSOY

Siukosaari, A. 1999. Yhteisöviestinnän opas. Helsinki: Tietosanoma.

Tepora, J., Kaisto, J. & Hakkola, E., 2009. Esinevakuudet. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus

Velasquez, M.G. 2006. Business ethics: concepts and cases. 6. painos. Upper Saddle River: Prentice Hall

Viitala, R. 2006. Henkilöstöjohtaminen. 4.-5. painos. Helsinki: Edita Prima

Vilanka, O. 2006. Linkittäminen, tekijänoikeus ja verkkojulkaiseminen. Lakimies. 104.4.

Wiio, O.A. 1994. Johdatus viestintään. 6. uudistettu painos. Espoo: Weilin & Göös

Wiio, O.A. 2009. Viestintä yleensä epäonnistuu . paitsi sattumalta. Wiion lait viestinnästä ja tulevaisuudesta. Espoo: Deltakirja

Åberg, L. 1986. Information seeking structures in work organizations: structural parameters, measurement techniques and empirical results for eighteen Finnish work organizations. University of Helsinki. Faculty of Social Sciences Department of Communication.

Åberg, L. 1992. Viestintä tuloksen tekijä. 2. painos. Helsinki: Tietopaketti.

Åberg, L. 1997. Viestinnän strategiat. 2. painos. Helsinki: Inforviestintä.

Åberg, L. 1998. Visiosta luotaukseen: Viestintä työyhteisön voimavarana. In: Kivikuru, UM. & Kunelius, R. (toim.). 1998. Viestinnän jäljillä. Helsinki: WSOY

Åberg, L. 2000. Viestinnän johtaminen. Helsinki. Inforviestintä

Internet-lähteet:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuden ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta 28/2004 [verkkajulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040028>.

Julkisen sanan neuvosto [verkkajulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä [verkkajulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/>.

Kupi, E., Ilomäki, S-K., Talja, H., Sillanpää, V. & Lönnqvist, A. 2008. Aineettoman pääoman riskienhallinta. Riskit ja riskienhallinnankäytännöt yrityksissä. Valtion teknillinen tutkimuslaitos (VTT) [verkkajulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla. http://www.vtt.fi/vtt_show_record.jsp?target=julk&form=sdefe&search=59169

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot [verkkajulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/?lang=fi.

Tekijänoikeustoimikunnan mietintö. Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa [verkkojulkaisu]. [viitattu 24.10.2011]. saatavilla

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2002/tekijanoikeustoimikunnan_mietinto_tekijanoikeudet_tietoyhteisku?lang=fi&extra_locale=fi

6 TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Vastaukset (kpl) keskeinen ja ei keskeinen kysymyksiin 1a, 1b ja 1d.

Taulukko 2: Moraaliset oikeudet (kysymys 1e): Säännöstä keskeisenä pitäneiden prosenttiosuudet tärkeydestä.

Taulukko 3: Prosenttiosuudet vastauksista kysymyksiin 1c, 1g ja 1k.

Taulukko 4: yhteenveto tuloksista kysymyksen yksi osalta keskeinen ja ei keskeinen.

Taulukko 5: keskeisten säädösten tärkeys.

7 LIITTEET

Liite 1: kysymyslomake

Liite 2: henkilökohtaisen haastattelun kysymykset

LIITE 1: Kysymyslomake

TEKIJÄNOIKEUSLAIN SÄÄDÄNTÖ ULKOISESSA TIEDOTTAMISESSA

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta, yritys juridiikka,
A370A5000 kandidaatintutkielma, johtaminen, Tuija Sinkkonen

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä tekijänoikeuslain säädökset vaikuttavat ulkoisessa tiedottamisessa ja kuinka tärkeitä ne ovat.

Alla on tekijänoikeuslain säädöksiä. Arvioi, onko säädös keskeinen vai ei merkitsemällä X öraasti ruutuunö. Jos se on keskeinen, arvioi, kuinka tärkeästä säädöksestä on kyse asteikolla, jossa 5=tärkeä, 3=jonkin verran merkitystä, 1=vähän merkitystä merkitsemällä X öraasti ruutuunö. Jos mielestäsi säädös ei ole työssäsi keskeinen, siirry seuraavaan kohtaan. Tekijänoikeuslaki löytyy tästä linkistä: [Finlex:tekijänoikeuslaki](#)

1. Alla on tekijänoikeuslain säädöksiä. Mitkä seuraavista tekijänoikeuslain säädöksistä vaikuttavat työhön tiedottajana ja kuinka tärkeitä ne ovat?

Teokseen ja tekijään liittyviä säädöksiä

1 a: Tekijänoikeus suojaa alkuperäisiä kirjallisia ja taiteellisia teoksia kuten kaunokirjallinen teos, sävellys, näytelmä, selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, kartta, selittävä piirustus, valokuva tai muu kuvataiteen tuote, graafinen tai plastillinen muotoiltu teos, rakennustaiteen tuote, taidekäsityön ja taideteollisuuden tuote ja tietokoneohjelma. Suojaa saa itsenäinen ja omaperäinen teos. Teos, jota kukaan muu ei olisi tehnyt. (TekijäL 1 §)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

1 b: Teos voi olla myös käänös, muunnelma ja kokoomateos esimerkiksi teos käännetään toiselle kielelle, romaanin pohjalta tehdään elokuva, tietosanakirja, aikakausi- ja sanomalehti. (TekijäL 4§ ja 5§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

1 c: Tekijänoikeus ei koske esimerkiksi asetuksia, lakeja, valtiosopimuksia ja muita kansainvälisiä velvoitteita sisältäviä asiakirjoja, viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätöksiä ja lausumia. Tekijänoikeus ei koske myöskään Suomen säädöskokoelman ja ministeriöiden sekä muiden valtion viranomaisten määräyskokoelmista annettujen lakien mukaisia päätöksiä ja asiakirjoja. Tekijänoikeus ei koske näiden käänöksiä. (TekijäL 9§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä

3=jonkin verran merkitystä

1=vähän merkitystä

1 d: Tekijänoikeus kuuluu sille, joka on luonnut teoksen. Tekijä voi olla vain luonnollinen henkilö (ihminen), ei juridinen henkilö kuten yritys. Tekijöitä voi olla useampia, kun kyse on yhteisteoksesta (teoksen osuuksia ei voida erottaa) tai yhteen liitetystä teoksesta (teoksen osat ovat erotettavissa toisistaan). Kääntäjän, muuntelijan ja kokoomateoksen tekijän oikeus on käännökseen, ei alkuperäiseen teokseen. Tekijänä pidetään henkilöä, jonka nimi on teoksessa ja joissakin tapauksissa julkaisijaa. (TekijäL 1§, 4§, 5§, 6§, 7§, 46a§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä

3=jonkin verran merkitystä

1=vähän merkitystä

1 e: Moraaliset oikeudet ovat isyys- ja respektioikeus. Isyysoikeus tarkoittaa sitä, että tekijä on ilmoitettava kuten hyvä tapa vaatii. Nimi tulee ilmoittaa, kun lainataan kirjoituksia esimerkiksi sanomalehdestä. Respektioikeus tarkoittaa sitä, että tekijällä on oikeus vastustaa teoksen muuttamista ja julkaisemista, jos se loukkaa tekijän kunniaa. Jos tekijä haluaa pysytellä tuntemattomana, nimeä ei saa julkaista. (TekijäL 3§, 23§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos kohta on keskeinen, kuinka tärkeä säädös on:

5=tärkeä

3=jonkin verran merkitystä

1=vähän merkitystä

Taloudellisiin oikeuksiin perustuvia säädöksiä

Taloudellisilla oikeuksilla tarkoitetaan sitä, että tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksen käytöstä valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijän oikeutta määrätä yksin teoksesta on lailla myös rajoitettu. Taloudelliset oikeudet turvaavat tekijän oikeuden korvaukseen, jos hänen teosta käytetään esimerkiksi sopimuslisenssit. (TekijäL 2§)

1 f: Taloudellisista oikeuksista valmistamista on esimerkiksi kopiointi ja painatus kirjapainossa. Saattaminen yleisön saataville on esimerkiksi lähettäminen radiossa, julkinen esittäminen ja teoksen välittäminen tietoverkossa. Aineiston linkittämisessä kyse voi olla valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataviin; uuden yleisön saamisesta tai saattamisesta uudelleen yleisön saataville. Teoksen levittäminen yleisön keskuuteen tarkoittaa mm. myymistä, vuokraamista ja lainaamista. Tekijän yksinoikeuden rajoitus mahdollistaa esimerkiksi muutaman kopion ottamisen yksityiseen käyttöön ja sanomalehden kirjoituksen hyödyntämisen sisäisessä tiedottamisessa. (TekijäL 2§, 12§, 13 a§)

Keskeinen: kyllä

ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

Tekijänoikeuden voimassaolo

1 g: Tekijänoikeus syntyy, kun teos on luotu. Tekijällä on oikeus päättää, milloin se on valmis julkaistavaksi. Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolemasta ja koskee kaikkia teoksia, joiden tekijä on tunnettu. (TekijäL 8§, 43§, 44§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

Tekijänoikeuden rajoituksiin liittyviä säännöksiä

1 h: Tekijän lupaa ei tarvita siteeraus eli lainasuoikeutta käytettäessä hyvän tavan mukaisesti ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijän lupaa ei tarvita, kun toisinnetaan, mitä suullisesti tai kirjallisesti on julkisesti esitetty esimerkiksi viranomaisen tai julkinen tilaisuus esimerkiksi oikeus selostaa tarkasti ja täsmällisesti oikeudenkäynti. Tekijänoikeus ei rajoita asiakirjojen julkisuutta ja oikeudenhoitoa. (TekijäL 22§, 25c§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

Tekijänoikeuden lähioikeuksiin liittyviä säännöksiä

1 i: Valokuvaajan suoja: Oikeus valokuvaan on kuvaajalla. Hänellä on oikeus määrätä kuvan taloudellisista ja moraalisisista oikeuksista. Valokuvaaja voi luopua moraalisisista oikeuksista. (TekijäL 49a§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

1 j: Luettelot ja tietokannat: Tekijänoikeus suojaa luetteloita, taulukoita ja tietokantoja sekä ohjelmia, joissa on suuri määrä tietoa esimerkiksi myyntiluettelo, osoitekalenteri, radio- ja tv-ohjelma. Tietokannan tekijänoikeus kuuluu työnantajalle, jos tietokanta on tehty työ- tai virkasuhteessa. (TekijäL 49§, 1§, 40b§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

Sanktioihin liittyviä säädöksiä

1 k: Sanktiot koskevat tekijänoikeuden ja lähioikeuden rikkomisia, jotka jaotellaan tekijänoikeusrikokseen, josta enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta ja tekijänoikeusrikkomukseen. Teot ovat asianomistajarikoksia, mutta yleisellä syyttäjällä oikeus on nostaa syyte, jos yleinen etu sitä vaatii. Seurauksena on rangaistus ja korvausvelvollisuus. (RL 49:1§,3§,4§,5§ ja TekijäL 56§)

Keskeinen: kyllä
ei

Jos säädös on keskeinen, kuinka tärkeä se on:

5=tärkeä 3=jonkin verran merkitystä 1=vähän merkitystä

2. Tekijänoikeuslaki sisältää myös muita määräyksiä. Mitkä muut kuin edellä ilmoittamasi tekijänoikeuslain säädökset vaikuttavat mielestäsi työhön tiedottajana ja kuinka keskeisiä ne ovat?

Vastaus:

3. Miten joudut ottamaan tekijänoikeuslain huomioon työssäsi?

Vastaus:

4 a. Onko tekijänoikeuslain säännösten noudattamisessa ollut ongelmia?

kyllä ei

4 b. Jos vastasit kyllä, millaisia ongelmia on ollut:

Vastaus:

Kiitos vastauksistasi!

Kyselyn palauttaminen 21.10.2011 mennessä osoitteeseen: tuija.sinkkonen@lut.fi

LIITE 2 henkilökohtaisen haastattelun kysymykset

TEKIJÄNOIKEUSLAINSÄÄDÄNTÖ ULKOISESSA TIEDOTTAMISESSA

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta, yritys juridiikka,
A370A5000 kandidaatintutkielma, johtaminen, Tuija Sinkkonen

1. Kyselylomakkeessa kysyttiin tekijänoikeuslain säädöksiä, jotka ovat mielestäsi tärkeitä tämän organisaation ulkoisessa tiedottamisessa. Mitkä muut säädökset kuin lomakkeessa kysytyt ovat mielestäsi tärkeitä? Haluatko ottaa esiin muita tekijänoikeuslain säädöksiä?
2. Kun mietit tekijänoikeuslakia, mitkä säädökset ovat mielestäsi kaikkein tärkeimmät, jotka vaikuttavat työhösi? Onko säännöksistä nostettavissa esimerkiksi ötop 3 säännöstä?
3. Viestintää raamittavat muutkin lait kuin tekijänoikeuslaki esimerkiksi perustuslaki sananvapaudesta, laki viranomaistoiminnasta, joka veloittaa viranomaisia tiedottamaan toiminnasta. Henkilötietolaki määrittelee mm. salassa pidettäviä asioita ja markkinointilaki jne. Millaisena näet tekijänoikeuslain roolin viestinnän lainsäädännössä? Mikä on sen asema suhteessa muihin viestintään vaikuttaviin lakeihin?
4. Miten tärkeänä näet lainsäädännön osaamista ulkoisessa tiedottamisessa?
5. Muutama henkilökohtainen kysymys:
  - a. Oletko opiskellut tiedottamista ja jos olet, missä ja mikä on tutkintosi?
  - b. Oletko saanut koulutusta tekijänoikeuslainsäädännöstä?
  - c. Millaisena pidät osaamistasi yleensä viestintään liittyvissä lainsäädännöstä ja tekijänoikeuslainsäädännöstä?
  - d. Tarvitsetko yleensä viestinnän lainsäädännön ja tekijänoikeuslainsäädännön koulutusta?
6. Sanan on vapaa